МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

УМАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ФАКУЛЬТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ

Кафедра менеджменту

«Допущено до захисту»
«____» _____20___ р.

Завідувач кафедри, к.е.н., доцент

_____Наталія ВЕРНЮК

КВАЛІФІКАЦІЙНА (ДИПЛОМНА) РОБОТА

БАКАЛАВРА

«УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ ФГ «ЕЛЕНА» ГОЛОВАНІВСЬКОГО РАЙОНУ КІРОВОГРАДСЬКОЇ ОБЛАСТІ»

Виконав: студент 4 курсу, 41-м групи спеціальності 073 «Менеджмент»
ДОВГИЙ Дмитро Олегович
Керівник: к.с.-г.н., доцент
ДЯЧЕНКО Микола Іванович

Умань – 2026

ЗМІСТ

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ ПІДПРИЄМСТВА

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ПРИБУТКОВОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ ПІДПРИЄМСТВА

ВИСНОВКИ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

ВСТУП

Актуальність проблеми ефективного управління прибутком підприємства в сучасних умовах господарювання постійно зростає, оскільки саме прибуток виступає основним джерелом забезпечення фінансової стійкості, розвитку виробництва, підвищення конкурентоспроможності та формування власних фінансових ресурсів підприємства. Раціональне формування та використання прибутку дозволяє підприємству забезпечувати стабільність функціонування, своєчасно виконувати фінансові зобов'язання, здійснювати оновлення матеріально-технічної бази та реалізовувати перспективні напрями розвитку.

Особливого значення проблема управління прибутком набуває для підприємств аграрного сектору економіки. Це обумовлено специфікою їх діяльності, яка характеризується сезонністю виробництва, високою залежністю від природно-кліматичних умов, тривалим виробничим циклом, коливанням цін на сільськогосподарську продукцію та матеріально-технічні ресурси. За таких умов ефективне управління прибутком дозволяє аграрним підприємствам забезпечувати стабільність фінансових результатів, підтримувати належний рівень рентабельності та підвищувати ефективність використання ресурсного потенціалу.

Актуальність теми дослідження зумовлена необхідністю удосконалення системи управління прибутком підприємств в умовах нестабільного економічного середовища, зростання рівня конкуренції на аграрному ринку, підвищення виробничих витрат та необхідності забезпечення стабільного розвитку підприємств аграрного сектору. Підвищення ефективності використання ресурсів, оптимізація структури витрат, зниження собівартості продукції та зростання рівня рентабельності є важливими умовами забезпечення прибуткової діяльності підприємства.

Метою кваліфікаційної (дипломної) роботи є дослідження теоретичних аспектів та розробка практичних рекомендацій щодо підвищення

ефективності управління прибутком ФГ «Елена» Голованівського району Кіровоградської області.

Для досягнення поставленої мети визначено такі завдання:

- дослідити теоретико-методичні основи управління прибутком підприємства;

- провести аналіз фінансових результатів та рівня прибутковості діяльності підприємства;

- обґрунтувати напрями підвищення ефективності управління прибутком підприємства та оцінити їх економічну ефективність.

Об’єктом дослідження є процес управління прибутком ФГ «Елена» Голованівського району Кіровоградської області.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних та практичних аспектів управління прибутком підприємства та напрями підвищення ефективності його формування і використання.

При проведенні дослідження використовувалися такі методи: аналізу та синтезу, економічного аналізу, порівняльного аналізу, факторного аналізу, коефіцієнтного аналізу, графічний метод та метод прогнозування.

Інформаційну базу дослідження становлять наукові праці вітчизняних учених, нормативно-правові акти, матеріали фінансової звітності ФГ «Елена», інтернет-ресурси, а також результати власних аналітичних розрахунків.

Практична значущість роботи полягає у можливості використання запропонованих заходів щодо підвищення ефективності управління прибутком у діяльності ФГ «Елена», що сприятиме оптимізації витрат, підвищенню рівня рентабельності, зміцненню фінансової стійкості та забезпеченню стабільного розвитку підприємства.

РОЗДІЛ 1
ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ ПІДПРИЄМСТВА

Фінансові результати діяльності підприємства безпосередньо визначають можливості його розвитку, рівень конкурентоспроможності та здатність адаптуватися до змін ринкового середовища. Центральне місце у системі фінансових результатів займає прибуток, який відображає ефективність господарської діяльності та характеризує результативність управлінських рішень. Саме прибуток забезпечує формування власних фінансових ресурсів підприємства, створює передумови для оновлення матеріально-технічної бази, впровадження інновацій та підтримання стабільного фінансового стану. Саме прибуток характеризує кінцевий фінансовий результат функціонування суб'єкта господарювання, відображає ефективність використання ресурсів, рівень конкурентоспроможності підприємства та результативність управлінських рішень. В умовах ринкової економіки прибуток виступає не лише основним джерелом формування фінансових ресурсів підприємства, а й головним стимулом до підвищення ефективності виробництва, впровадження інновацій та розширення масштабів діяльності.

Питання формування та управління прибутком підприємства досліджувалися у працях багатьох вітчизняних і зарубіжних науковців. Значний внесок у розвиток теоретичних основ прибутку зробили І.О. Бланк, Г.В. Савицька, А.М. Поддєрьогін, М.Д. Білик, В.В. Коваленко, І.Т. Балабанов та інші вчені. Наукові підходи до трактування сутності прибутку різняться залежно від економічної школи та мети дослідження, проте більшість авторів визначає прибуток як позитивний фінансовий результат діяльності підприємства, що утворюється внаслідок перевищення доходів над витратами [1; 4].

Згідно з Національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», прибуток – це сума, на яку доходи перевищують пов'язані з ними витрати [2]. Таке визначення відображає бухгалтерський підхід до розуміння прибутку як кінцевого фінансового результату діяльності підприємства [2].

У науковій літературі прибуток розглядається як складна економічна категорія, яка виконує низку важливих функцій у діяльності підприємства. Основні функції прибутку наведено на рис. 1.1.

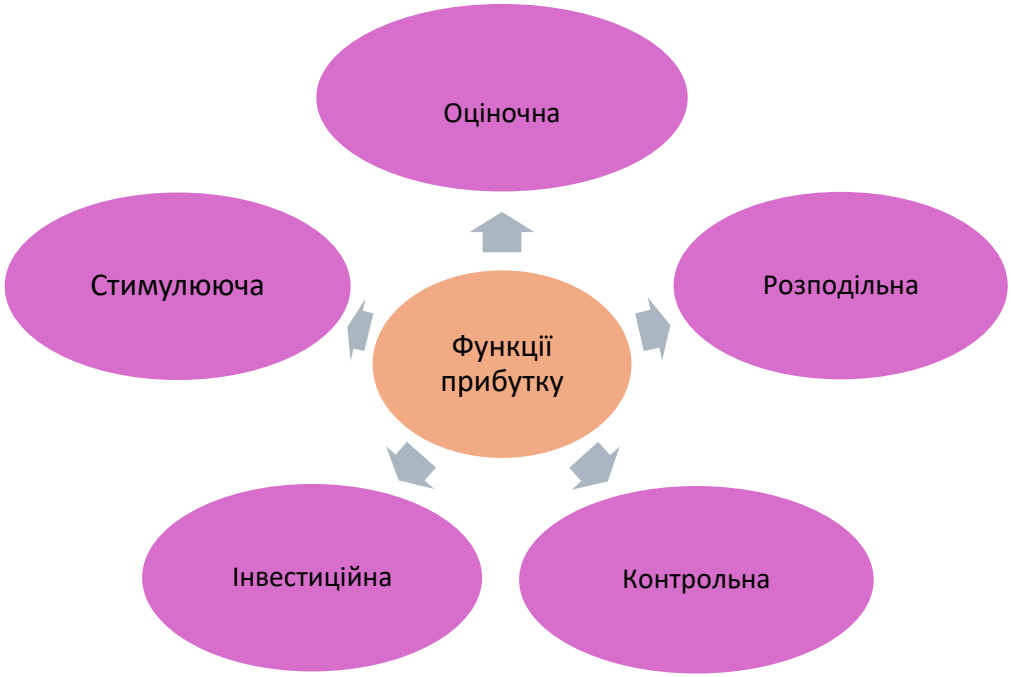

Рис. 1.1. Основні функції прибутку підприємства

Джерело: побудовано автором

Оціночна функція прибутку полягає у відображенні результативності господарської діяльності підприємства та ефективності використання ресурсів [4]. Стимулююча функція проявляється через зацікавленість підприємства у збільшенні фінансових результатів та підвищенні ефективності діяльності [5]. Розподільча функція забезпечує формування фінансових ресурсів держави та підприємства шляхом сплати податків і формування фондів розвитку [33]. Контрольна функція дозволяє оцінити

ефективність управління підприємством, а інвестиційна – забезпечує фінансування розширеного відтворення та інноваційного розвитку.

Для більшості суб'єктів господарювання прибуток виступає основним орієнтиром оцінки результативності діяльності. Рівень прибутковості дозволяє оцінити не лише фінансовий результат, а й ефективність використання матеріальних, трудових та фінансових ресурсів підприємства. Від обсягів отриманого прибутку залежить можливість розширення виробництва, реалізації інвестиційних проєктів та забезпечення фінансової стійкості підприємства. Від рівня прибутковості залежить фінансова стійкість підприємства, можливість розширення виробництва, оновлення матеріально-технічної бази, підвищення конкурентоспроможності продукції та забезпечення соціального розвитку колективу.

Для цілей фінансового аналізу та управління важливим є поділ прибутку на окремі види залежно від порядку формування, джерел виникнення та напрямів використання. Така класифікація дозволяє більш об'єктивно оцінити структуру фінансових результатів підприємства та визначити напрями підвищення ефективності господарської діяльності. Залежно від методики розрахунку, джерел формування та цілей аналізу виділяють різні види прибутку, характеристику яких наведено у таблиці 1.1.

Таблиця 1.1

Класифікація прибутку підприємства

Ознака класифікації	Види прибутку
За порядком формування	валовий, операційний, прибуток до оподаткування, чистий
За видами діяльності	прибуток від операційної, інвестиційної та фінансової діяльності
За характером використання	капіталізований та спожитий
За періодичністю отримання	регулярний та надзвичайний
За рівнем інфляційного впливу	номінальний та реальний

Джерело: узагальнено автором на основі [1; 4]

Найбільш важливим показником у системі фінансового управління підприємством є чистий прибуток, оскільки саме він залишається у розпорядженні підприємства після сплати податків та обов'язкових платежів. Чистий прибуток використовується для фінансування виробничого розвитку, формування резервів, інвестиційної діяльності та соціальних потреб підприємства.

Прибуток підприємства формується під впливом значної кількості факторів, які можуть мати як внутрішній, так і зовнішній характер. До зовнішніх факторів належать рівень інфляції, державна податкова політика, кон'юнктура ринку, рівень конкуренції, зміна цін на ресурси та продукцію [20; 34]. Внутрішні фактори включають обсяги виробництва та реалізації продукції, структуру витрат, продуктивність праці, ефективність використання основних засобів та оборотних активів [18; 25].

Систему факторів, що впливають на формування прибутку підприємства, наведено на рис. 1.2.

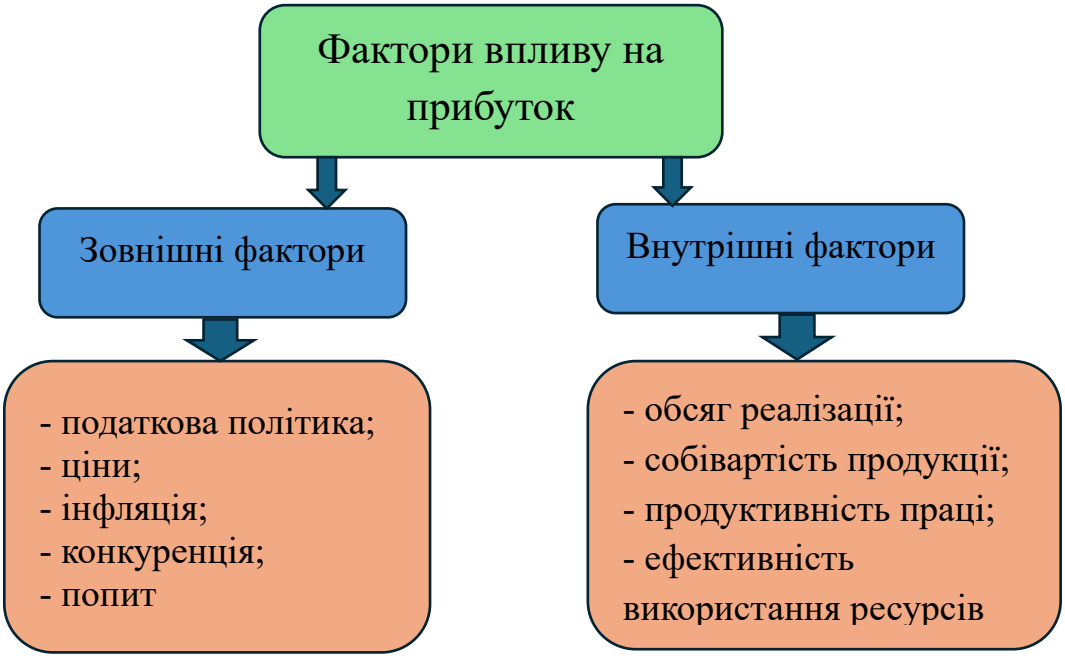

Рис. 1.2. Основні фактори впливу на прибуток підприємства

Джерело: побудовано автором

У системі фінансового менеджменту управління прибутком посідає важливе місце, оскільки саме прибуток забезпечує фінансову основу функціонування підприємства. Процес управління прибутком охоплює формування доходів, контроль витрат, аналіз фінансових результатів, визначення резервів зростання прибутковості та прийняття управлінських рішень щодо розподілу отриманого прибутку. Основною метою управління прибутком є забезпечення максимізації добробуту власників підприємства шляхом формування оптимального обсягу прибутку та забезпечення сталого розвитку підприємства у довгостроковій перспективі [5].

Система управління прибутком підприємства включає такі основні етапи:

- аналіз формування прибутку;
- планування прибутку;
- контроль та оцінка фінансових результатів;
- визначення резервів зростання прибутку;
- розподіл та використання прибутку.

Ефективне управління прибутком сприяє підвищенню рівня фінансової стійкості підприємства, забезпечує можливість самофінансування та створює передумови для стабільного розвитку підприємства у майбутньому [5; 8].

Прийняття ефективних управлінських рішень щодо формування та використання прибутку неможливе без проведення комплексного аналізу фінансових результатів підприємства. Аналітична оцінка прибутковості дозволяє визначити тенденції розвитку підприємства, оцінити вплив окремих факторів на фінансові результати та виявити резерви підвищення ефективності діяльності. Саме аналіз прибутку дозволяє визначити тенденції розвитку підприємства, виявити резерви підвищення ефективності діяльності та сформувати інформаційну основу для прийняття управлінських рішень.

У практиці фінансового аналізу використовується значна кількість методичних підходів до оцінки ефективності управління прибутком підприємства. Вибір конкретного методу залежить від цілей дослідження,

інформаційного забезпечення та особливостей діяльності підприємства. Найбільш поширеними є горизонтальний, вертикальний, трендовий, коефіцієнтний та факторний аналіз.

Горизонтальний аналіз передбачає оцінку змін показників прибутку у динаміці за декілька періодів та дозволяє визначити абсолютні й відносні відхилення фінансових результатів [6; 21]. Вертикальний аналіз використовується для оцінки структури доходів, витрат та фінансових результатів підприємства [28].

Трендовий аналіз дає можливість визначити основні тенденції зміни прибутку підприємства у довгостроковому періоді [6]. Його використання є особливо важливим для прогнозування фінансових результатів та розроблення стратегії розвитку підприємства.

Одним із найважливіших напрямів оцінки ефективності управління прибутком є аналіз рентабельності [4; 7]. Рентабельність характеризує рівень прибутковості діяльності підприємства та ефективність використання ресурсів.

Основні показники рентабельності наведено у табл. 1.2.

Таблиця 1.2

Основні показники рентабельності підприємства

Показник	**Формула розрахунку**	**Економічний зміст**
Рентабельність продажу	ЧП / ЧД × 100	Характеризує прибутковість реалізації продукції
Рентабельність активів	ЧП / Середньорічні активи × 100	Відображає ефективність використання майна
Рентабельність власного капіталу	ЧП / Власний капітал × 100	Характеризує ефективність використання власного капіталу
Рентабельність продукції	Прибуток / Собівартість × 100	Відображає ефективність виробничої діяльності

Джерело: сформовано автором на основі [3; 6]

Важливим елементом оцінки прибутковості діяльності підприємства є факторний аналіз прибутку. Його проведення дозволяє визначити вплив окремих факторів на зміну фінансових результатів підприємства.

У процесі аналізу прибутку найбільш часто оцінюють вплив таких факторів:

- обсягу реалізації продукції;
- ціни реалізації;
- собівартості продукції;
- структури асортименту;
- рівня операційних витрат.

Суттєвий вплив на формування фінансових результатів має рівень собівартості продукції. Зростання виробничих витрат без відповідного збільшення обсягів реалізації або цін на продукцію призводить до скорочення прибутку та зниження рівня рентабельності діяльності підприємства. Зростання витрат без відповідного підвищення ефективності діяльності може призвести до зниження рівня прибутковості підприємства.

Одним із напрямів підвищення ефективності управління прибутком є впровадження системи бюджетування [15; 23]. Бюджетування дозволяє планувати доходи, витрати та фінансові результати підприємства, контролювати використання ресурсів та своєчасно виявляти відхилення від запланованих показників.

Важливу роль у системі управління прибутком відіграє також управління грошовими потоками підприємства [8; 35]. Недостатній рівень ліквідності та порушення синхронності надходжень і платежів можуть негативно впливати на фінансові результати діяльності підприємства.

Система оцінки ефективності управління прибутком підприємства наведена на рис. 1.3.

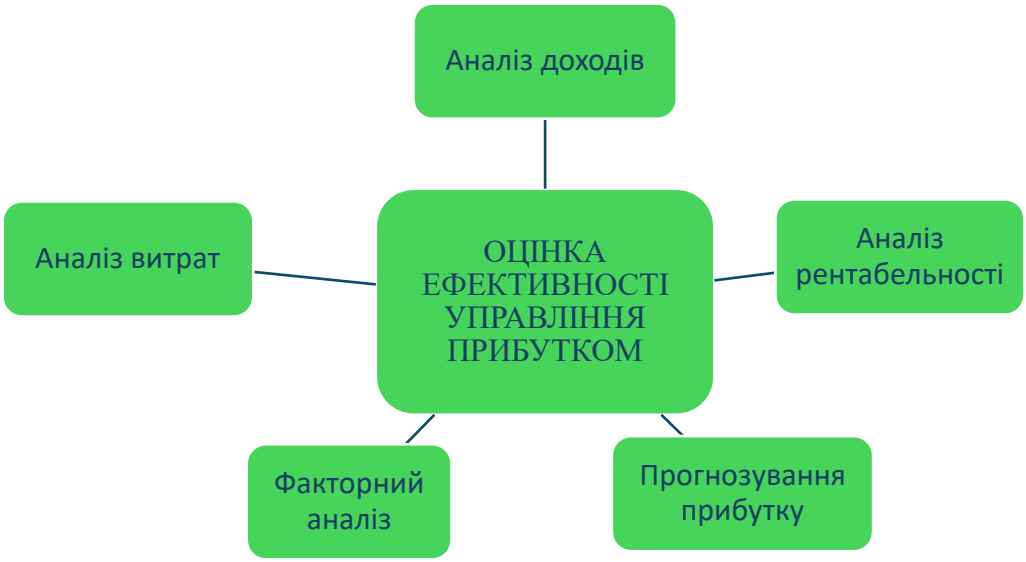

Рис. 1.3. Основні напрями оцінки ефективності управління прибутком

Джерело: побудовано автором

Таким чином, оцінка ефективності управління прибутком підприємства повинна здійснюватися комплексно та охоплювати аналіз фінансових результатів, витрат, рентабельності та факторів впливу на прибуток.

Функціонування аграрних підприємств супроводжується впливом значної кількості ризиків та факторів невизначеності, що безпосередньо позначається на рівні прибутковості діяльності. Зміна цін на матеріальні ресурси, сезонність виробництва, залежність від природно-кліматичних умов та коливання кон'юнктури аграрного ринку обумовлюють необхідність удосконалення системи управління прибутком підприємств аграрного сектору. Прибуток є основним джерелом фінансування розвитку підприємства, забезпечення його фінансової стійкості та підвищення конкурентоспроможності.

Специфіка діяльності аграрних підприємств обумовлює необхідність врахування значної кількості факторів, які впливають на формування фінансових результатів [3; 11]. До таких факторів належать сезонність виробництва, залежність від природно-кліматичних умов, коливання цін на продукцію та ресурси, високий рівень виробничих ризиків.

Основними напрямами підвищення ефективності управління прибутком аграрних підприємств є:

- оптимізація структури витрат;
- зниження собівартості продукції;
- підвищення продуктивності праці;
- удосконалення структури виробництва;
- впровадження інноваційних технологій;
- диверсифікація діяльності;
- удосконалення системи планування та контролю.

Одним із найважливіших резервів збільшення прибутку підприємства є зниження собівартості продукції [19; 26]. Для аграрних підприємств особливого значення набуває раціональне використання матеріальних ресурсів, пального, добрив, насіння та кормів.

Напрями підвищення ефективності управління прибутком аграрного підприємства наведено на рис. 1.4.

Одним із ключових напрямів підвищення ефективності діяльності аграрних підприємств є удосконалення системи управління витратами. Раціональне використання ресурсів, оперативний контроль витрат та оптимізація виробничих процесів дозволяють зменшити собівартість продукції та забезпечити зростання прибутковості діяльності підприємства. Для цього доцільним є впровадження системи контролінгу, бюджетування та оперативного моніторингу витрат.

У сучасних умовах значний вплив на рівень прибутковості аграрних підприємств має інноваційний розвиток [12]. Використання сучасної техніки, автоматизація виробничих процесів, впровадження ресурсозберігаючих технологій та цифрових систем управління дозволяють підвищити продуктивність праці та знизити виробничі витрати.

Одним із перспективних напрямів підвищення прибутковості аграрних підприємств є диверсифікація діяльності. Поєднання виробництва, переробки та реалізації продукції дозволяє формувати додану вартість та знижувати залежність підприємства від коливань ринкової кон’юнктури.

Рис. 1.4. Основні напрями підвищення ефективності управління прибутком аграрного підприємства

Джерело: побудовано автором

Важливу роль у системі управління прибутком відіграє планування фінансових результатів [13; 24]. Планування прибутку забезпечує можливість прогнозування фінансових показників, визначення резервів підвищення ефективності діяльності та обґрунтування управлінських рішень.

Отже, ефективне управління прибутком аграрного підприємства повинно базуватися на комплексному підході, який передбачає оптимізацію витрат, підвищення ефективності використання ресурсів, удосконалення структури виробництва та впровадження сучасних методів фінансового управління [11; 31; 36].

Слід зазначити, що ефективність управління прибутком безпосередньо залежить від якості інформаційного забезпечення підприємства. Формування достовірної системи бухгалтерського обліку, своєчасне складання фінансової звітності та проведення економічного аналізу дозволяють оперативно виявляти проблеми у діяльності підприємства та формувати обґрунтовані управлінські рішення [17; 22].

Для аграрних підприємств особливого значення набуває також оцінка впливу сезонності виробництва на формування прибутку. Нерівномірність надходження доходів та значна тривалість виробничого циклу обумовлюють необхідність ретельного планування витрат і грошових потоків підприємства [16; 39].

У сучасних умовах важливим напрямом підвищення прибутковості аграрних підприємств є цифровізація управлінських процесів. Використання автоматизованих систем обліку, GPS-моніторингу техніки, електронного документообігу та програм фінансового планування дозволяє підвищити ефективність використання ресурсів і знизити адміністративні витрати підприємства [12; 35].

Крім цього, підвищення ефективності управління прибутком підприємства значною мірою залежить від ефективності використання основних засобів та оборотних активів. Раціональне управління запасами, прискорення оборотності оборотних коштів і модернізація матеріально-технічної бази позитивно впливають на фінансові результати діяльності підприємства [18; 28].

Важливим елементом системи управління прибутком є формування оптимальної структури витрат підприємства. Надмірне зростання матеріальних, адміністративних або збутових витрат може негативно впливати на рівень рентабельності діяльності та призводити до скорочення чистого прибутку підприємства [19; 20].

Узагальнюючи викладене, слід зазначити, що прибуток є основним фінансовим результатом діяльності підприємства та одним із ключових показників ефективності його функціонування. Ефективне управління прибутком потребує комплексного підходу, який охоплює аналіз фінансових результатів, контроль витрат, оцінку рентабельності та визначення резервів підвищення прибутковості. Для аграрних підприємств особливого значення набуває забезпечення оптимального співвідношення між доходами та витратами, підвищення ефективності використання ресурсного потенціалу й удосконалення системи фінансового управління.

РОЗДІЛ 2
АНАЛІЗ ПРИБУТКОВОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Фермерське господарство «Елена» є багатопрофільним аграрним підприємством, яке функціонує на території Голованівського району Кіровоградської області та здійснює діяльність у сфері сільськогосподарського виробництва, переробки продукції, торгівлі й транспортного обслуговування. Підприємство зареєстроване 21 серпня 1997 р., що свідчить про тривалий період функціонування господарства на аграрному ринку України та наявність сформованого виробничого потенціалу. Юридична адреса підприємства: Кіровоградська область, Голованівський район, село Межирічка, вул. Цимбала, буд. 1-А.

Для узагальнення основних відомостей про підприємство доцільно подати загальну характеристику ФГ «Елена» у табл. 2.1.

Таблиця 2.1

Загальна характеристика ФГ «Елена»
Голованівського району Кіровоградської області

Показник	Характеристика
Повна назва	Фермерське господарство «Елена»
Організаційно-правова форма	Фермерське господарство
Код ЄДРПОУ	23694092
Дата реєстрації	21.08.1997 р.
Юридична адреса	Кіровоградська обл., Голованівський р-н, с. Межирічка
Керівник	Садовий Сергій Володимирович
Статутний капітал	40000 грн.
Основний вид діяльності	Вирощування зернових та олійних культур
Додаткові види діяльності	Переробка продукції, торгівля, транспортні послуги
Форма власності	Приватна

Джерело: сформовано на основі даних підприємства

Організаційно-правова форма підприємства та рівномірний розподіл статутного капіталу між засновниками свідчать про сімейний характер ведення господарської діяльності. Така форма організації аграрного бізнесу

забезпечує оперативність управління, узгодженість прийняття рішень та підвищує рівень відповідальності власників за результати функціонування підприємства.

Структуру власності ФГ «Елена» наведено на рис. 2.1.

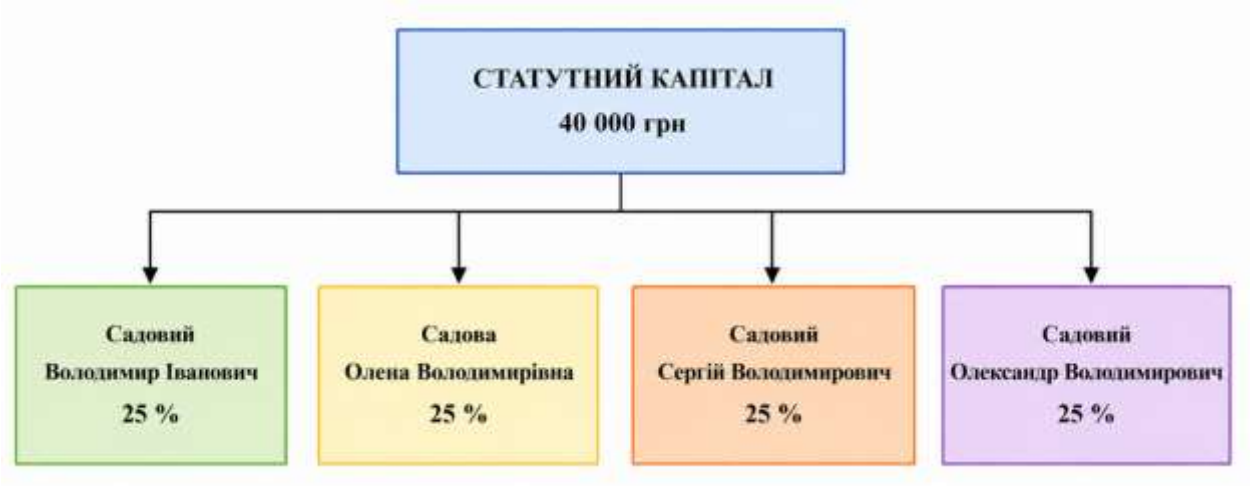

Рис. 2.1. Структура власності ФГ «Елена» Голованівського району Кіровоградської області

Джерело: сформовано на основі даних підприємства

Наведена структура власності свідчить про рівноправну участь засновників у формуванні капіталу підприємства, що забезпечує стабільність системи управління та сприяє ефективній координації господарської діяльності. Водночас концентрація управлінських функцій у межах одного господарства дозволяє оперативно реагувати на зміни ринкового середовища та підвищує гнучкість управління підприємством.

Основним видом економічної діяльності підприємства є вирощування зернових культур, бобових культур та насіння олійних культур. Разом із цим господарство здійснює допоміжну діяльність у рослинництві, виробництво олії та тваринних жирів, виробництво продукції борошномельно-круп’яної промисловості, оптову торгівлю зерном, транспортні послуги та надання в оренду сільськогосподарської техніки.

Основні види економічної діяльності ФГ «Елена» доцільно узагальнити у табл. 2.2.

Таблиця 2.2

Основні види діяльності ФГ «Елена»
Голованівського району Кіровоградської області

КВЕД	Вид діяльності	Значення для підприємства
01.11	Вирощування зернових та олійних культур	Основний напрям формування доходів
01.61	Допоміжна діяльність у рослинництві	Забезпечення виробничого процесу
10.41	Виробництво олії та тваринних жирів	Поглиблення переробки продукції
10.61	Виробництво продукції борошномельно-круп'яної промисловості	Формування доданої вартості
46.21	Оптова торгівля зерном	Реалізація продукції
49.41	Вантажний автомобільний транспорт	Логістичне забезпечення діяльності
77.31	Оренда сільськогосподарської техніки	Додаткове джерело доходів

Джерело: сформовано на основі даних підприємства

Наявність декількох взаємопов'язаних напрямів діяльності свідчить про диверсифікований характер функціонування підприємства. Поєднання виробництва, переробки, реалізації продукції та транспортного забезпечення дозволяє господарству ефективніше використовувати наявні ресурси, знижувати рівень ризику та формувати додаткові джерела доходів.

Взаємозв'язок основних напрямів діяльності ФГ «Елена» подано на рис. 2.2.

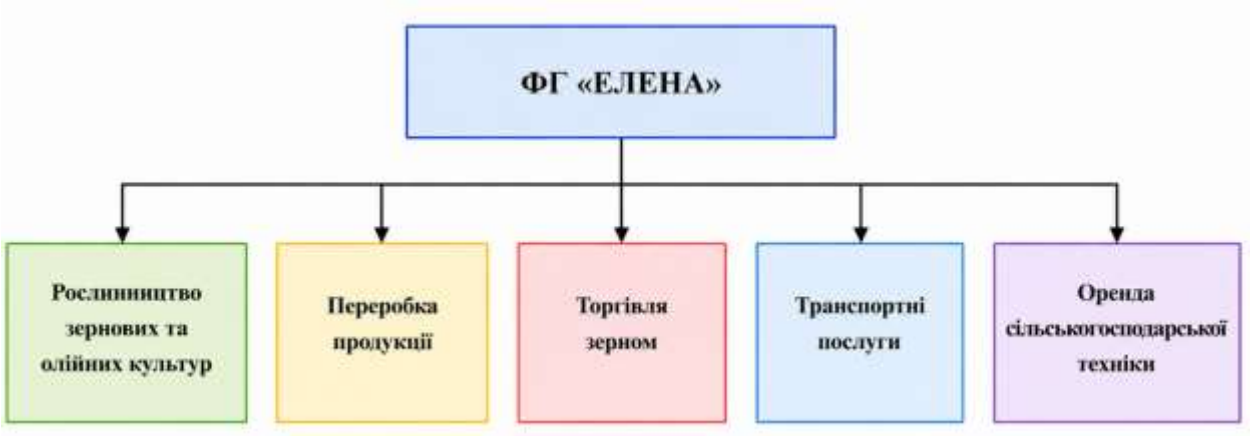

Рис. 2.2. Основні напрями діяльності ФГ «Елена»
Голованівського району Кіровоградської області
Джерело: сформовано автором на основі даних підприємства

Функціонування підприємства здійснюється в умовах сприятливого агрокліматичного середовища центральної частини України. Кіровоградська область характеризується високою родючістю ґрунтів, значною часткою чорноземів та сприятливими умовами для вирощування зернових і олійних культур. Це створює належні передумови для ефективного ведення сільськогосподарського виробництва, підвищення врожайності культур та зміцнення конкурентних позицій господарства на аграрному ринку.

Таким чином, ФГ «Елена» є сучасним аграрним підприємством із диверсифікованою структурою діяльності, сформованою системою управління та значним досвідом функціонування в аграрному секторі економіки. Поєднання виробничої, переробної, торговельної й транспортної діяльності забезпечує підприємству можливість ефективно функціонувати в умовах ринкової економіки та формує перспективи його подальшого розвитку.

Фінансовий стан підприємства значною мірою визначається структурою активів та джерел їх формування. Раціональна структура майна забезпечує ефективність господарської діяльності, підтримання ліквідності та створює передумови для формування стабільного фінансового результату.

Для оцінки складу та динаміки активів ФГ «Елена» проведемо аналіз майна підприємства за 2023-2025 рр. (табл. 2.3).

Таблиця 2.3

Динаміка активів ФГ «Елена»
Голованівського району Кіровоградської області, тис. грн.

Показники	2023 р.	2024 р.	2025 р.	2025 р. до 2023 р., (+,-)	2025 р. до 2023 р., %
Основні засоби	17516,3	18566,1	18790,5	+1274,2	107,3
Запаси	10434,3	11216,1	8625,9	-1808,4	82,7
Грошові кошти	173,2	697,5	796,6	+623,4	459,9
Усього активів	28123,8	30479,7	28213,0	+89,2	100,3

Джерело: розраховано автором на основі фінансової звітності підприємства

Дані таблиці 2.2 свідчать, що вартість активів підприємства у 2025 р. становила 28213,0 тис. грн., що лише на 89,2 тис. грн. більше порівняно з

2023 р. Незважаючи на незначну зміну загальної вартості активів, у структурі майна підприємства відбулися певні зміни.

Протягом досліджуваного періоду спостерігається зростання вартості основних засобів на 1274,2 тис. грн., або на 7,3 %. Це свідчить про підтримання підприємством виробничого потенціалу та оновлення матеріально-технічної бази.

Водночас вартість запасів у 2025 р. скоротилася на 1808,4 тис. грн., або на 17,3 %, що може бути пов’язано зі зміною обсягів виробництва, реалізації продукції або підвищенням ефективності управління оборотними активами.

Позитивною тенденцією є зростання обсягу грошових коштів підприємства майже у 4,6 рази. Це сприяє підвищенню рівня платоспроможності підприємства та забезпечує більшу гнучкість у процесі фінансового управління.

З метою візуалізації змін у складі майна підприємства доцільно проаналізувати динаміку необоротних та оборотних активів ФГ «Елена» (рис. 2.3).

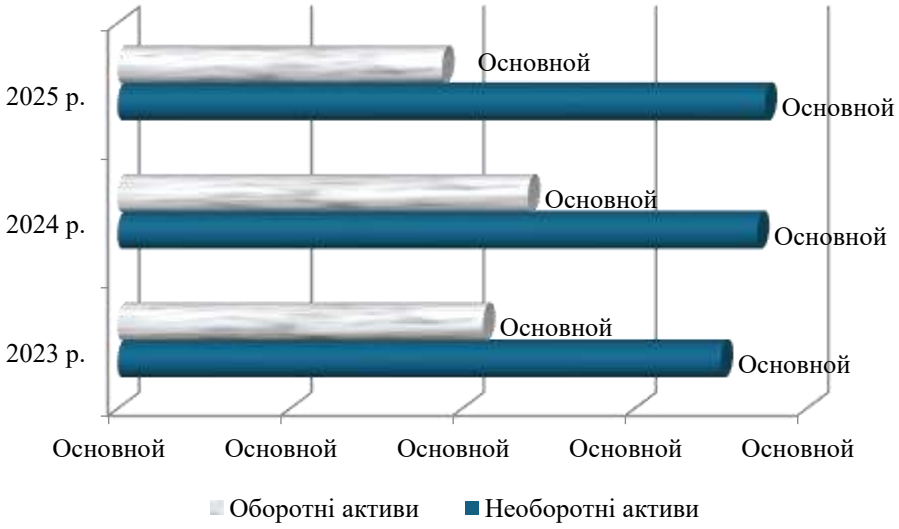

Рис. 2.3. Динаміка активів ФГ «Елена» Голованівського району Кіровоградської області, тис. грн.

Джерело: побудовано автором

Наведена динаміка активів свідчить про переважання необоротних активів у структурі майна підприємства. У зв'язку з цим доцільно дослідити співвідношення необоротних та оборотних активів у загальній структурі балансу підприємства (рис. 2.4).

Рис. 2.4. Структура активів ФГ «Елена» Голованівського району Кіровоградської області

Джерело: побудовано автором

Аналіз структури активів свідчить про переважання необоротних активів у складі майна підприємства. У 2025 р. їх частка становила близько 67 %, що характеризує підприємство як капіталомістке та свідчить про значний рівень забезпеченості основними засобами.

Важливе значення для оцінки фінансового стану підприємства має аналіз джерел формування капіталу, оскільки саме структура пасиву визначає рівень фінансової незалежності, платоспроможності та фінансового ризику підприємства. Для оцінки джерел формування фінансових ресурсів ФГ «Елена» доцільно проаналізувати склад пасиву підприємства у 2023-2025 рр. (табл. 2.4).

Таблиця 2.4

Склад і структура джерел формування капіталу ФГ «Елена» Голованівського району Кіровоградської області, тис. грн.

Показники	2023 р.	2024 р.	2025 р.
Власний капітал	25453,5	25753,4	24723,5
Короткострокові кредити банків	2670,3	4019,6	3016,0
Поточні зобов'язання	–	706,7	473,5
Баланс	28123,8	30479,7	28213,0

Джерело: розраховано автором на основі фінансової звітності підприємства

Результати проведеного аналізу свідчать, що основним джерелом фінансування діяльності ФГ «Елена» є власний капітал. Незважаючи на незначне його скорочення у 2025 р., підприємство зберігає високий рівень фінансової незалежності та низьку залежність від зовнішніх джерел фінансування.

Водночас у структурі пасиву спостерігається наявність короткострокових кредитів банків, що свідчить про використання підприємством позикового капіталу для забезпечення поточної діяльності та фінансування виробничих потреб. Разом із тим обсяг позикових ресурсів залишається помірним, що позитивно характеризує рівень фінансової стійкості господарства.

З метою більш наочного відображення співвідношення власного та позикового капіталу доцільно проаналізувати структуру джерел формування капіталу ФГ «Елена» графічно (рис. 2.5).

Наведені дані свідчать про домінування власного капіталу у структурі пасиву підприємства протягом усього досліджуваного періоду. Це характеризує ФГ «Елена» як фінансово стійке підприємство з високим рівнем автономії та відносно низьким рівнем фінансового ризику.

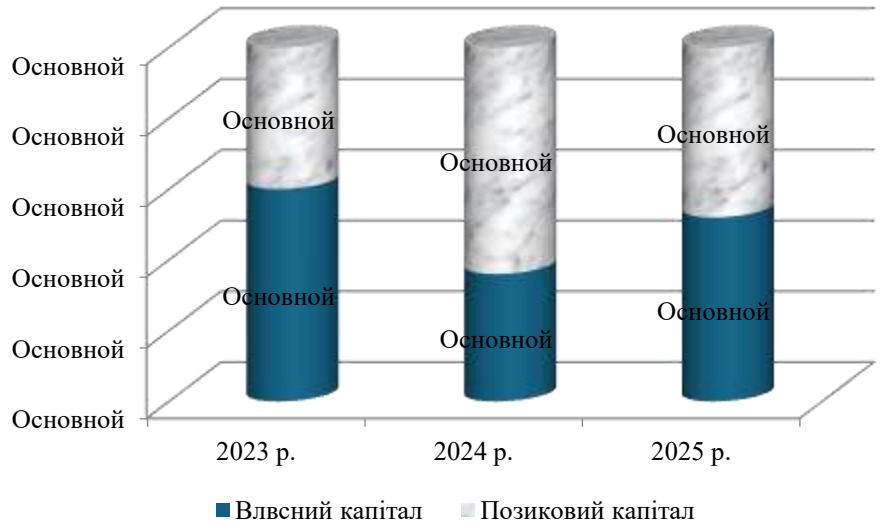

Рис. 2.5. Структура джерел формування капіталу ФГ «Елена» Голованівського району Кіровоградської області

Джерело: побудовано автором

Кінцевим результатом діяльності підприємства є прибуток, який характеризує ефективність господарювання та результативність управління фінансовими ресурсами. Аналіз фінансових результатів дозволяє оцінити тенденції зміни прибутковості підприємства та визначити фактори, що впливають на формування фінансового результату.

Для оцінки фінансових результатів ФГ «Елена» проведемо аналіз доходів, витрат та чистого прибутку підприємства (табл. 2.5).

Таблиця 2.5

Динаміка фінансових результатів ФГ «Елена» Голованівського району Кіровоградської області, тис. грн.

Показники	2023 р.	2024 р.	2025 р.
Чистий дохід від реалізації	12790,6	14029,6	17329,3
Собівартість реалізованої продукції	6025,3	7908,4	16154,2
Інші операційні доходи	–	75,0	–
Інші операційні витрати	62,3	63,4	84,2
Інші витрати	9,6	25,0	61,0
Фінансовий результат до оподаткування	6693,4	6107,8	1029,9
Чистий прибуток	6693,4	6107,8	1029,9

Джерело: розраховано автором на основі фінансової звітності підприємства

Аналіз фінансових результатів свідчить, що протягом 2023-2025 рр. підприємство забезпечувало прибуткову діяльність. Разом із тим у 2025 р. спостерігається суттєве скорочення чистого прибутку.

Чистий дохід від реалізації продукції у 2025 р. зріс на 35,5 % порівняно з 2023 р. Проте собівартість реалізованої продукції зросла значно швидше – у 2,7 рази. Саме стрімке збільшення витрат стало основною причиною скорочення прибутковості підприємства.

У результаті чистий прибуток ФГ «Елена» скоротився з 6693,4 тис. грн. у 2023 р. до 1029,9 тис. грн. у 2025 р., або на 84,6 %. Така тенденція свідчить про погіршення ефективності управління витратами підприємства та необхідність удосконалення системи управління прибутком.

Для більш наочного відображення динаміки доходів, витрат та прибутку підприємства доцільно подати результати аналізу графічно (рис. 2.6).

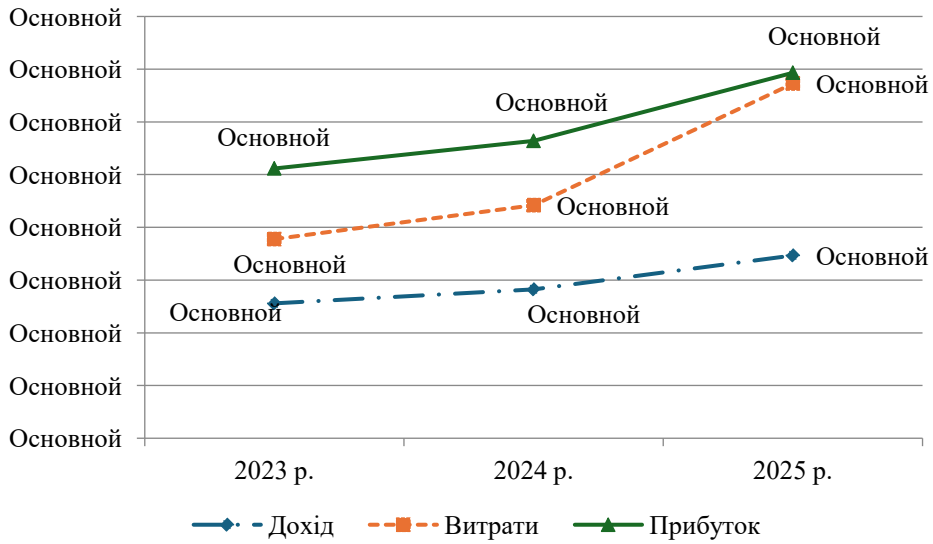

Рис. 2.6. Динаміка фінансових результатів ФГ «Елена» Голованівського району Кіровоградської області, тис. грн.
Джерело: побудовано автором

Результати аналізу свідчать, що підприємство забезпечує зростання обсягів реалізації продукції, однак підвищення витрат негативно впливає на кінцевий фінансовий результат діяльності. Незважаючи на збільшення чистого доходу від реалізації продукції, темпи зростання витрат є значно

вищими, що призвело до суттєвого скорочення чистого прибутку підприємства у 2025 р.

Для більш глибокої оцінки зміни фінансових результатів доцільно провести факторний аналіз чистого прибутку ФГ «Елена», який дозволяє визначити вплив окремих елементів доходів і витрат на формування кінцевого фінансового результату підприємства (табл. 2.6).

Таблиця 2.6

Факторний аналіз зміни чистого прибутку ФГ «Елена» Голованівського району Кіровоградської області у 2025 р. порівняно з 2023 р., тис. грн.

Показники	2023 р.	2025 р.	Відхилення (+;-)	Вплив на чистий прибуток
Чистий дохід від реалізації	12790,6	17329,3	+4538,7	+4538,7
Собівартість продукції	6025,3	16154,2	+10128,9	-10128,9
Інші операційні витрати	62,3	84,2	+21,9	-21,9
Інші витрати	9,6	61,0	+51,4	-51,4
Чистий прибуток	6693,4	1029,9	-5663,5	×

Джерело: розраховано автором на основі фінансової звітності підприємства

Результати факторного аналізу свідчать, що позитивний вплив зростання чистого доходу від реалізації продукції не зміг компенсувати суттєве збільшення собівартості та інших витрат підприємства. Найбільший негативний вплив на зміну чистого прибутку мало саме зростання собівартості продукції, що стало основною причиною погіршення фінансових результатів ФГ «Елена».

Для узагальнення результатів факторного аналізу та більш наочного відображення причин зниження прибутковості підприємства доцільно подати основні фактори впливу графічно (рис. 2.7).

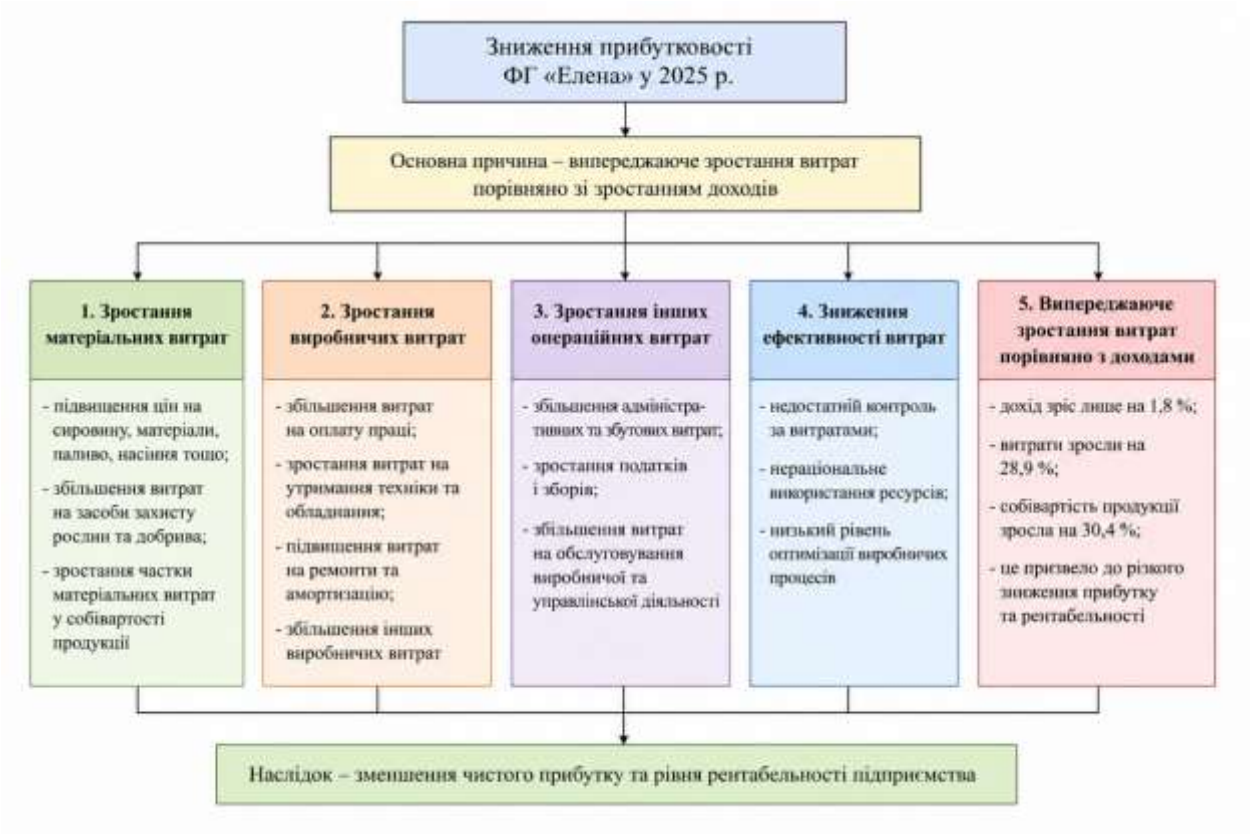

Рис. 2.7. Основні фактори зниження прибутковості ФГ «Елена» Голованівського району Кіровоградської області

Джерело: побудовано автором

Отже, проведений аналіз свідчить, що основною причиною зниження прибутковості ФГ «Елена» стало випереджаюче зростання витрат порівняно з темпами збільшення доходів підприємства. Найбільший негативний вплив на фінансові результати мало підвищення собівартості продукції, зумовлене зростанням матеріальних і виробничих витрат, а також збільшенням інших операційних витрат підприємства.

Для оцінки ефективності використання ресурсного потенціалу ФГ «Елена» доцільно провести аналіз показників рентабельності, які характеризують рівень прибутковості діяльності підприємства та ефективність використання його активів і капіталу (табл. 2.7).

Таблиця 2.7

Показники рентабельності ФГ «Елена»
Голованівського району Кіровоградської області, %

Показники	2023 р.	2024 р.	2025 р.
Рентабельність продажу	52,3	43,5	5,9
Рентабельність активів	23,8	20,0	3,7
Рентабельність власного капіталу	26,3	23,7	4,2
Рентабельність продукції	111,1	77,2	6,4

Джерело: розраховано автором на основі фінансової звітності підприємства

Результати проведеного аналізу свідчать про суттєве погіршення показників рентабельності ФГ «Елена» у 2025 р. Зокрема, рентабельність продажу скоротилася з 52,3 % у 2023 р. до 5,9 % у 2025 р., що свідчить про значне зниження ефективності реалізації продукції.

Рентабельність активів у 2025 р. становила лише 3,7 %, що характеризує зниження ефективності використання майна підприємства. Аналогічна тенденція спостерігається і щодо рентабельності власного капіталу, рівень якої скоротився з 26,3 % до 4,2 %. Водночас рентабельність продукції зменшилася зі 111,1 % до 6,4 %, що свідчить про суттєве зростання собівартості продукції та погіршення результативності виробничої діяльності підприємства.

Отже, результати проведеного аналізу свідчать, що основною проблемою ФГ «Елена» у 2025 р. стало випереджаюче зростання собівартості продукції порівняно з темпами зростання доходів, що негативно вплинуло на фінансові результати та рівень рентабельності діяльності підприємства.

Для узагальнення результатів проведеного аналізу доцільно подати оцінку позитивних та проблемних аспектів системи управління прибутком підприємства (рис. 2.8).

Рис. 2.8. Оцінка системи управління прибутком ФГ «Елена» Голованівського району Кіровоградської області

Джерело: побудовано автором

Це обумовлює необхідність розроблення заходів щодо підвищення ефективності управління прибутком підприємства, оптимізації витрат та вдосконалення системи фінансового управління.

РОЗДІЛ 3
НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ ПІДПРИЄМСТВА

Підвищення ефективності управління прибутком ФГ «Елена» потребує впровадження комплексу взаємопов'язаних заходів, спрямованих на оптимізацію витрат, удосконалення системи управління собівартістю продукції, підвищення рівня рентабельності діяльності та покращення фінансових результатів господарства. В сучасних умовах господарювання прибуток виступає основним джерелом забезпечення фінансової стійкості підприємства, розширення виробництва та підвищення конкурентоспроможності на аграрному ринку.

Проведений у другому розділі аналіз засвідчив, що діяльність ФГ «Елена» характеризується позитивною динамікою чистого доходу від реалізації продукції, однак у 2025 р. підприємство зіткнулося із суттєвим зростанням собівартості продукції, що негативно вплинуло на рівень прибутковості діяльності та показники рентабельності. У зв'язку з цим одним із ключових напрямів удосконалення системи управління прибутком підприємства є оптимізація витрат та підвищення ефективності використання виробничих ресурсів.

Для аграрних підприємств проблема зростання витрат є особливо актуальною через високий рівень матеріаломісткості виробництва, залежність від природно-кліматичних умов та постійне підвищення цін на паливо, добрива, засоби захисту рослин і технічне забезпечення виробництва. Найбільший вплив на формування собівартості продукції мають витрати на паливо, насіння, добрива, ремонт техніки та оплата праці.

Одним із першочергових напрямів удосконалення системи управління прибутком ФГ «Елена» є впровадження системи оперативного контролю виробничих витрат. Основною метою такого контролю є своєчасне виявлення непродуктивних витрат, раціоналізація використання матеріальних ресурсів

та підвищення ефективності використання виробничого потенціалу підприємства.

Суттєвим резервом зниження собівартості продукції є скорочення витрат на паливо та експлуатацію техніки. Для аграрних підприємств саме витрати на паливо займають значну частку у структурі виробничих витрат, особливо в період проведення польових робіт. Тому доцільним є впровадження GPS-моніторингу руху техніки та системи контролю використання пального.

Практика діяльності аграрних підприємств свідчить, що використання систем GPS-контролю дозволяє скоротити витрати пального в середньому на 8-12 %. У дослідженні для проведення розрахунків приймемо мінімальне прогнозне значення скорочення витрат на рівні 8 %.

Для визначення можливого економічного ефекту від впровадження системи контролю використання пального використаємо формулу:

$$E = V \times P / 100 \qquad (3.1)$$

де:

E – економія витрат;

V – обсяг витрат;

P – прогнозований рівень скорочення витрат, %.

Оскільки у структурі собівартості продукції частка витрат на паливо та експлуатацію техніки становить близько 22 %, визначимо їх обсяг у 2025 р.:

16154,2 × 0,22 = 3553,9 тис. грн.

Тоді прогнозований економічний ефект від скорочення витрат на паливо становитиме:

3553,9 × 8 / 100 = 284,3 тис. грн.

Отже, лише за рахунок оптимізації використання пального підприємство може скоротити собівартість продукції на 284,3 тис. грн., що позитивно вплине на фінансові результати діяльності господарства.

Важливим резервом зниження собівартості продукції є також удосконалення системи закупівлі матеріально-технічних ресурсів. Для аграрних підприємств характерними є сезонні коливання цін на добрива, паливо та засоби захисту рослин, тому закупівлю основних матеріальних ресурсів доцільно здійснювати у міжсезонний період, коли ринкові ціни є нижчими.

За оцінками фахівців аграрного сектору, своєчасне планування закупівель дозволяє скоротити матеріальні витрати в середньому на 5-7 %. У дослідженні приймемо прогнозне значення скорочення витрат на рівні 5 %.

Якщо припустити, що матеріальні витрати становлять близько 35 % собівартості продукції, то їх обсяг у 2025 р. дорівнюватиме:

16154,2 × 0,35 = 5654,0 тис. грн.

Можливий економічний ефект становитиме:

5654,0 × 5 / 100 = 282,7 тис. грн.

Таким чином, удосконалення системи закупівлі матеріальних ресурсів дозволить підприємству додатково скоротити витрати майже на 283 тис. грн.

Основні напрями оптимізації витрат ФГ «Елена» подано на рис. 3.1.

Додатковим резервом зниження собівартості продукції є скорочення непродуктивних витрат підприємства. До таких витрат належать перевитрати пального, простої техніки, нераціональне використання матеріальних ресурсів, додаткові витрати на ремонт техніки та втрати продукції у процесі виробництва і зберігання.

Для скорочення непродуктивних витрат ФГ «Елена» доцільно удосконалити систему планування польових робіт, підвищити рівень контролю використання ресурсів, забезпечити своєчасне технічне обслуговування техніки та впровадити систему внутрішнього контролю виробничих витрат.

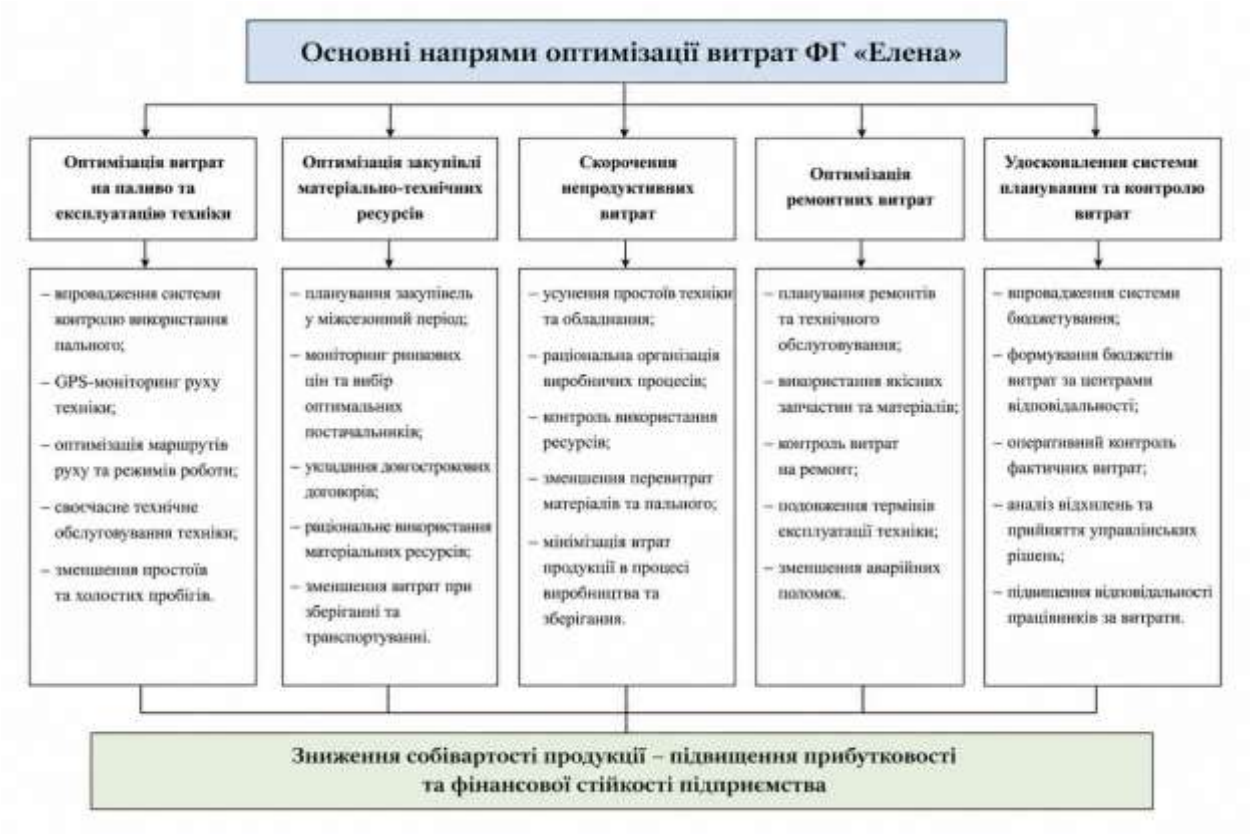

Рис. 3.1. Основні напрями оптимізації витрат ФГ «Елена» Голованівського району Кіровоградської області

Джерело: сформовано автором

Очікуваний економічний ефект від реалізації запропонованих заходів наведено у табл. 3.1.

Таблиця 3.1

Очікуваний економічний ефект від оптимізації витрат ФГ «Елена» Голованівського району Кіровоградської області

Заходи	Скорочення витрат, %	Економічний ефект, тис. грн.
Контроль використання пального	8,0	284,3
Оптимізація закупівлі матеріалів	5,0	282,7
Скорочення непродуктивних витрат	4,0	96,0
Оптимізація витрат на ремонт	5,0	74,5
Усього	×	737,5

Джерело: розраховано автором

Результати проведених розрахунків свідчать, що реалізація запропонованих заходів дозволить скоротити витрати підприємства на 737,5 тис. грн. Це сприятиме зниженню собівартості продукції, підвищенню рівня прибутковості діяльності підприємства та покращенню його фінансових результатів.

Структуру резервів скорочення витрат наведено на рис. 3.2.

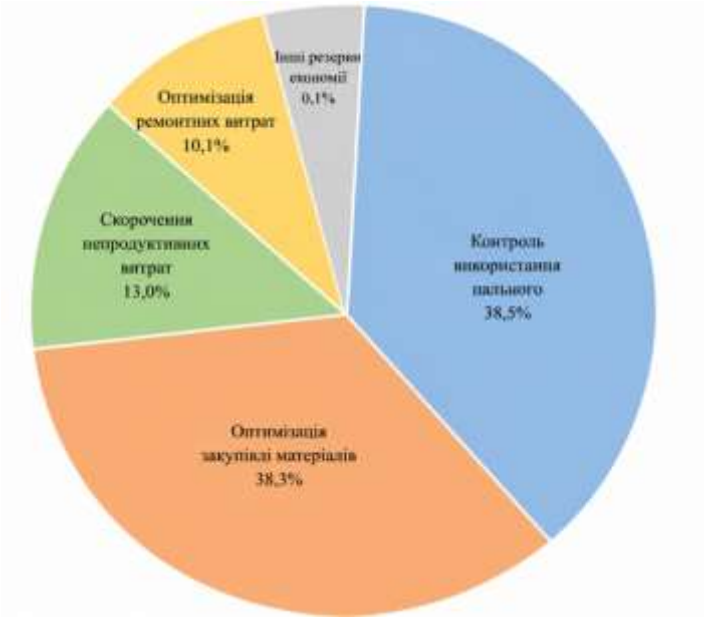

Рис. 3.2. Структура резервів скорочення витрат ФГ «Елена» Голованівського району Кіровоградської області

Джерело: сформовано автором

Крім безпосереднього скорочення витрат, важливим напрямом підвищення ефективності управління прибутком є впровадження системи бюджетування на підприємстві. Формування бюджетів витрат дозволить здійснювати постійний контроль використання ресурсів, своєчасно виявляти перевищення витрат та приймати обґрунтовані управлінські рішення щодо їх оптимізації.

Для аграрних підприємств особливе значення має бюджетування витрат за окремими виробничими процесами та центрами відповідальності. Це дозволить визначати найбільш витратні напрями діяльності, контролювати рівень витрат на кожному етапі виробництва, підвищити відповідальність

працівників за використання ресурсів та покращити систему внутрішнього фінансового контролю.

Запропоновані заходи щодо оптимізації витрат та удосконалення системи управління собівартістю продукції створюють передумови для покращення фінансових результатів діяльності підприємства та зростання рівня його рентабельності.

Одним із пріоритетних напрямів удосконалення системи управління прибутком ФГ «Елена» є забезпечення стабільного зростання рентабельності діяльності підприємства. В сучасних умовах господарювання рівень рентабельності визначає не лише ефективність виробничої діяльності, але й можливості подальшого розвитку підприємства, його фінансову стійкість та конкурентоспроможність на аграрному ринку.

Для аграрних підприємств рівень прибутковості значною мірою залежить від ефективності використання земельних ресурсів, оптимізації структури виробництва, врожайності культур та раціонального використання матеріально-технічних ресурсів.

Суттєвим резервом зростання прибутку є удосконалення структури виробництва підприємства. Оптимальна структура посівних площ безпосередньо впливає на рівень доходів, собівартість продукції та фінансові результати діяльності господарства.

В сучасних умовах доцільно збільшувати частку найбільш рентабельних культур у структурі посівів та скорочувати площі низькорентабельних напрямів виробництва. Це забезпечить зростання доходів підприємства, покращення структури прибутку, більш ефективне використання земельних ресурсів та стабілізацію фінансових результатів.

Основні напрями підвищення прибутковості діяльності підприємства наведено на рис. 3.3.

Рис. 3.3. Основні напрями підвищення прибутковості діяльності ФГ «Елена» Голованівського району Кіровоградської області

Джерело: сформовано автором

Одним із резервів зростання прибутковості діяльності підприємства є підвищення врожайності сільськогосподарських культур. Для цього ФГ «Елена» доцільно впроваджувати сучасні агротехнології, використовувати високоякісний посівний матеріал, удосконалити систему внесення добрив, оптимізувати строки проведення польових робіт та підвищити рівень технічного забезпечення виробництва.

Практика функціонування аграрних підприємств свідчить, що впровадження сучасних технологій вирощування культур дозволяє підвищити врожайність у середньому на 8-12 %. Для проведення прогнозних розрахунків приймемо мінімальне значення приросту обсягів реалізації продукції – 10 %

Для визначення прогнозного приросту доходу використаємо формулу:

$$D_1 = D_0 \times (1 + T / 100) \qquad (3.2)$$

де:

D_1 – прогнозний дохід;

D_0 – фактичний дохід;

Т – темп приросту доходу, %.

Прогнозний дохід підприємства становитиме:

17329,3 × 1,07 = 18542,4 тис. грн.

Отже, за рахунок підвищення врожайності та удосконалення структури виробництва підприємство може забезпечити приріст чистого доходу на 1213,1 тис. грн.

Перспективним напрямом підвищення прибутковості є також удосконалення системи реалізації продукції. Для аграрних підприємств важливе значення має не лише обсяг виробництва продукції, але й ефективність її збуту. У зв'язку з цим ФГ «Елена» доцільно розширити канали реалізації продукції, укладати прямі договори з переробними підприємствами, зменшити залежність від посередників, оптимізувати логістичні витрати та удосконалити систему планування реалізації продукції.

Вагомим резервом підвищення рентабельності діяльності підприємства є скорочення втрат продукції під час зберігання та транспортування. Для аграрних підприємств такі втрати можуть становити суттєву частку загального обсягу виробництва та негативно впливати на фінансові результати діяльності.

Для оцінки можливого приросту прибутку підприємства внаслідок реалізації запропонованих заходів використаємо формулу:

$$P = D - V \qquad (3.3)$$

де:

Р – прибуток підприємства;

D – дохід підприємства;

V – витрати підприємства.

З урахуванням прогнозного зростання доходу та скорочення витрат прогнозний прибуток підприємства становитиме:

18542,4 − 15750,3 = 2792,1 тис. грн.

Порівняно з 2025 р. приріст прибутку становитиме:

2792,1 − 1029,9 = 1762,2 тис. грн.

Отже, реалізація запропонованих заходів дозволить підприємству суттєво збільшити чистий прибуток порівняно з рівнем 2025 р.

Для оцінки впливу запропонованих заходів на рівень прибутковості діяльності підприємства доцільно визначити прогнозні показники рентабельності. Розрахунок прогнозних показників здійснювався відповідно до методики, наведеної у розділі 1 дослідження, на основі прогнозного приросту чистого прибутку, зростання доходу від реалізації продукції та скорочення собівартості продукції.

На основі проведених розрахунків визначено прогнозні показники рентабельності ФГ «Елена» (табл. 3.2).

Таблиця 3.2

Прогноз показників рентабельності ФГ «Елена» Голованівського району Кіровоградської області

Показники	2025 р.	Прогноз	Відхилення
Рентабельність продажу, %	5,9	15,1	+9,2
Рентабельність активів, %	3,7	9,5	+5,8
Рентабельність власного капіталу, %	4,2	11,2	+7,0
Рентабельність продукції, %	6,4	17,7	+11,3

Джерело: розраховано автором

Результати проведених розрахунків свідчать, що реалізація запропонованих заходів дозволить суттєво підвищити рівень рентабельності діяльності підприємства. Найбільше зростання прогнозується за показником рентабельності продукції, рівень якої може збільшитися з 6,4 % до 17,7 %. Це свідчить про значний вплив оптимізації витрат та підвищення ефективності виробничої діяльності на фінансові результати підприємства.

Рентабельність продажу підприємства прогнозується на рівні 15,1 %, що на 9,2 в.п. більше порівняно з 2025 р. Це характеризує підвищення ефективності реалізації продукції та покращення структури фінансових результатів підприємства.

Для більш наочного відображення прогнозної зміни показників рентабельності доцільно подати результати графічно (рис. 3.4).

Рис. 3.4. Прогноз зміни показників рентабельності ФГ «Елена» Голованівського району Кіровоградської області

Джерело: сформовано автором

Очікуваним результатом реалізації запропонованих заходів має стати покращення основних фінансових результатів діяльності ФГ «Елена», зростання чистого прибутку та зміцнення фінансової стійкості підприємства. У зв’язку з цим доцільно здійснити прогнозування основних фінансових показників господарства та оцінити економічну ефективність запропонованих управлінських рішень.

Для оцінки результативності запропонованих заходів узагальнимо прогнозні показники фінансових результатів діяльності підприємства у табл. 3.3.

Таблиця 3.3

Прогноз фінансових результатів ФГ «Елена»
Голованівського району Кіровоградської області

Показники	2025 р.	Прогноз	Відхилення (+;-)
Чистий дохід від реалізації продукції, тис. грн.	17329,3	18542,4	+1213,1
Собівартість продукції, тис. грн.	16154,2	15750,3	-403,9
Чистий прибуток, тис. грн.	1029,9	2792,1	+1762,2

Джерело: розраховано автором

Проведені прогнозні розрахунки свідчать, що впровадження запропонованих заходів дозволить суттєво покращити фінансові результати діяльності ФГ «Елена». Зокрема, прогнозується збільшення чистого доходу від реалізації продукції на 1213,1 тис. грн. Таке зростання буде забезпечене за рахунок удосконалення структури виробництва, підвищення врожайності сільськогосподарських культур та покращення системи реалізації продукції.

Поряд зі зростанням доходів прогнозується скорочення собівартості продукції на 403,9 тис. грн. Основними чинниками зниження витрат стануть оптимізація використання матеріальних ресурсів, впровадження системи контролю виробничих витрат та скорочення непродуктивних витрат підприємства.

Найбільш вагомі позитивні зміни прогнозуються за показником чистого прибутку. Очікується, що його величина зросте на 1762,2 тис. грн порівняно з 2025 р. Таким чином, підприємство матиме можливість суттєво покращити фінансові результати діяльності підприємства.

Динаміку прогнозної зміни фінансових результатів діяльності підприємства доцільно подати графічно (рис. 3.5).

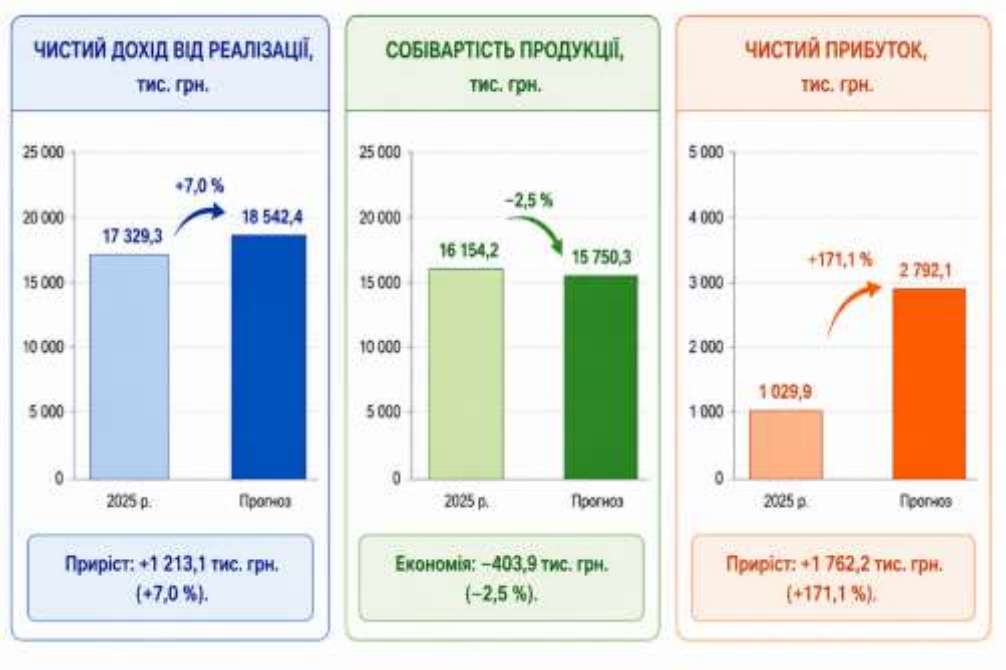

Рис. 3.5. Прогноз зміни фінансових результатів ФГ «Елена» Голованівського району Кіровоградської області

Джерело: сформовано автором

Важливим елементом удосконалення системи управління прибутком є визначення резервів його подальшого зростання. Для аграрних підприємств формування резервів прибутку пов'язане насамперед із більш ефективним використанням виробничих ресурсів, оптимізацією структури витрат та збільшенням обсягів реалізації продукції.

Для узагальнення основних резервів зростання прибутку ФГ «Елена» доцільно визначити їх прогнозний вплив на приріст фінансового результату підприємства (табл. 3.4).

Таблиця 3.4

Резерви зростання прибутку ФГ «Елена» Голованівського району Кіровоградської області

Джерела зростання прибутку	Прогнозний ефект, тис. грн.	Частка, %
Скорочення витрат на паливо	284,3	16,1
Оптимізація матеріальних витрат	282,7	16,0
Скорочення непродуктивних витрат	96,0	5,4
Підвищення врожайності культур	620,0	35,2
Удосконалення системи реалізації продукції	310,0	17,6
Інші резерви	169,2	9,7
Усього	1762,2	100,0

Джерело: розраховано автором

Результати проведених розрахунків свідчать, що найбільший вплив на прогнозне зростання прибутку матиме підвищення врожайності сільськогосподарських культур, частка якого у загальному прирості прибутку становитиме 35,2 %. Це пояснюється високою залежністю фінансових результатів аграрних підприємств від рівня продуктивності виробництва та ефективності використання земельних ресурсів.

Суттєвий вплив на зростання прибутку матиме також удосконалення системи реалізації продукції, частка якого у загальному прирості прибутку становитиме 17,6 %. Водночас вагомими резервами підвищення прибутковості діяльності підприємства залишаються оптимізація матеріальних витрат та скорочення витрат на паливо.

Структуру резервів зростання прибутку ФГ «Елена» наведено на рис. 3.6.

Рис. 3.6. Структура резервів зростання прибутку ФГ «Елена» Голованівського району Кіровоградської області

Джерело: сформовано автором

Для більш повної оцінки ефективності запропонованих заходів доцільно здійснити прогноз показників діяльності підприємства на 2026-2027 рр. Це дозволить оцінити перспективи подальшого розвитку господарства та визначити очікувані тенденції зміни фінансових результатів діяльності.

Прогнозні показники діяльності ФГ «Елена» наведено у табл. 3.5.

Таблиця 3.5

Прогноз основних показників діяльності ФГ «Елена» Голованівського району Кіровоградської області на 2026-2027 рр.

Показники	2025 р.	2026 р.	2027 р.
Чистий дохід від реалізації продукції, тис. грн.	17329,3	18542,4	19480,0
Собівартість продукції, тис. грн.	16154,2	15750,3	16120,0
Чистий прибуток, тис. грн.	1029,9	2792,1	3860,0
Рентабельність продажу, %	5,9	15,1	19,8

Джерело: розраховано автором

Прогнозні розрахунки підтверджують, що за умови реалізації запропонованих заходів ФГ «Елена» зможе забезпечити поступове покращення фінансових результатів і стабільне зростання прибутковості діяльності у наступних періодах. У 2027 р. чистий прибуток підприємства може зрости до 3860,0 тис. грн. Незначне підвищення собівартості продукції у прогнозному періоді пов’язане із можливим розширенням масштабів виробництва та зростанням вартості матеріально-технічних ресурсів.

Водночас прогнозується зростання рентабельності продажу до 19,8 %, що свідчитиме про підвищення ефективності виробничої та збутової діяльності підприємства. Отже, впровадження запропонованих заходів створює передумови для забезпечення стабільного розвитку підприємства та зміцнення його конкурентних позицій на аграрному ринку.

Водночас при реалізації запропонованих заходів необхідно враховувати можливі ризики, які можуть впливати на фінансові результати діяльності підприємства. До основних ризиків належать нестабільність ринкових цін на сільськогосподарську продукцію, зростання цін на паливо та матеріально-

технічні ресурси, несприятливі природно-кліматичні умови, коливання врожайності культур та обмеженість фінансових ресурсів підприємства.

З метою мінімізації впливу зазначених ризиків ФГ «Елена» доцільно удосконалити систему фінансового планування, посилити внутрішній контроль використання ресурсів, диверсифікувати структуру виробництва та розширити канали реалізації продукції.

Проведені розрахунки свідчать, що запропоновані напрями удосконалення системи управління прибутком є економічно обґрунтованими та забезпечують позитивний вплив на фінансові результати діяльності ФГ «Елена». Очікуване скорочення витрат, зростання рівня рентабельності та збільшення чистого прибутку створюють передумови для зміцнення фінансової стійкості підприємства, підвищення ефективності його господарської діяльності та забезпечення стабільного розвитку господарства у перспективі.

ВИСНОВКИ

У результаті проведеного дослідження встановлено, що прибуток є одним із ключових показників ефективності діяльності підприємства та основним джерелом забезпечення його фінансової стійкості, розвитку виробництва й підвищення конкурентоспроможності. Для аграрних підприємств ефективність управління прибутком має особливе значення, оскільки їх діяльність характеризується високою залежністю від природно-кліматичних умов, сезонністю виробництва, значною матеріаломісткістю та нестабільністю ринкового середовища. У таких умовах забезпечення оптимального співвідношення між доходами та витратами є необхідною передумовою стабільного функціонування підприємства.

Проведений аналіз діяльності ФГ «Елена» Голованівського району Кіровоградської області показав, що підприємство має сформований виробничий потенціал, диверсифіковану структуру діяльності та достатній рівень фінансової стійкості. У структурі активів переважають необоротні активи, що характеризує підприємство як капіталомістке та свідчить про належний рівень забезпеченості основними засобами. Основним джерелом фінансування діяльності господарства є власний капітал, що забезпечує високий рівень фінансової незалежності підприємства та відносно низький рівень фінансового ризику.

Водночас результати дослідження свідчать про погіршення фінансових результатів діяльності підприємства у 2025 р. Незважаючи на зростання чистого доходу від реалізації продукції з 12790,6 тис. грн. у 2023 р. до 17329,3 тис. грн. у 2025 р., чистий прибуток підприємства скоротився з 6693,4 тис. грн. до 1029,9 тис. грн., або на 84,6 %. Основною причиною такої тенденції стало випереджаюче зростання собівартості продукції, яка у 2025 р. збільшилася у 2,7 рази порівняно з 2023 р. Проведений факторний аналіз підтвердив, що найбільший негативний вплив на зміну прибутку мало саме підвищення виробничих витрат та собівартості продукції.

Погіршення фінансових результатів негативно позначилося і на показниках рентабельності діяльності підприємства. Зокрема, рентабельність продажу скоротилася з 52,3 % у 2023 р. до 5,9 % у 2025 р., рентабельність активів – з 23,8 % до 3,7 %, а рентабельність продукції – зі 111,1 % до 6,4 %. Це свідчить про зниження ефективності використання ресурсного потенціалу підприємства та необхідність удосконалення системи управління прибутком.

На основі результатів проведеного аналізу обґрунтовано комплекс заходів, спрямованих на підвищення ефективності управління прибутком ФГ «Елена». Основними напрямами удосконалення запропоновано оптимізацію структури витрат, впровадження системи оперативного контролю виробничих витрат, удосконалення системи закупівлі матеріально-технічних ресурсів, скорочення непродуктивних витрат, підвищення ефективності використання техніки та впровадження елементів бюджетування.

Важливим резервом зростання прибутковості визначено підвищення врожайності сільськогосподарських культур, удосконалення структури виробництва та покращення системи реалізації продукції. Запропоновано розширення каналів збуту, укладання прямих договорів із переробними підприємствами, оптимізацію логістичних витрат та підвищення ефективності управління матеріальними ресурсами підприємства.

Проведені прогнозні розрахунки підтвердили економічну доцільність запропонованих заходів. Очікується збільшення чистого доходу від реалізації продукції до 18542,4 тис. грн., скорочення собівартості продукції на 403,9 тис. грн. та зростання чистого прибутку до 2792,1 тис. грн. Поряд із цим прогнозується підвищення рентабельності продажу до 15,1 %, а рентабельності продукції – до 17,7 %, що свідчитиме про покращення ефективності виробничої та фінансової діяльності підприємства.

Визначено, що найбільшими резервами зростання прибутку підприємства є підвищення врожайності культур, оптимізація матеріальних витрат, скорочення витрат на паливо та удосконалення системи реалізації

продукції. Реалізація запропонованих заходів дозволить підприємству зміцнити фінансову стійкість, підвищити рівень конкурентоспроможності, покращити ефективність використання ресурсного потенціалу та забезпечити стабільний розвиток господарства у перспективі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бланк І. О. Управління прибутком підприємства: монографія. Київ: Ніка-Центр, 2019. 768 с.
2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 № 73. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text
3. Буряк А. В. Управління прибутком підприємства в сучасних умовах господарювання. *Економіка та суспільство*. 2023. № 52. С. 112-118.
4. Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства: навч. посіб. Київ: Знання, 2019. 654 с.
5. Поддєрьогін А.М. Фінанси підприємств: підручник. Київ: КНЕУ, 2020. 519 с.
6. Білик М.Д. Фінансовий аналіз: навч. посіб. Київ: КНЕУ, 2020. 592 с.
7. Терещенко О.О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: навч. посіб. Київ: КНЕУ, 2021. 554 с.
8. Фінансовий менеджмент: підручник / за ред. А.М. Поддєрьогіна. Київ: КНЕУ, 2020. 536 с.
9. Кужельний М.В., Лінник В.Г. Теорія бухгалтерського обліку: підручник. Київ: КНЕУ, 2019. 334 с.
10. Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 436-IV. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text
11. Коваленко О. В. Управління прибутком аграрних підприємств в умовах нестабільного ринку. *Ефективна економіка*. 2024. № 2. URL: http://www.economy.nayka.com.ua
12. Мельник Л.О. Інноваційні підходи до управління прибутком аграрних підприємств. *Інвестиції: практика та досвід*. 2023. № 18. С. 45-51.
13. Василенко В.О. Фінансовий менеджмент: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2021. 412 с.

14. Крамаренко Г.О. Фінансовий аналіз і планування. Київ: Центр навчальної літератури, 2020. 224 с.
15. Шелудько В.М. Фінансовий менеджмент: підручник. Київ: Знання, 2021. 535 с.
16. Огійчук М.Ф. Аналіз господарської діяльності аграрних підприємств: підручник. Київ: Алерта, 2020. 608 с.
17. Сопко В.В. Бухгалтерський облік в управлінні підприємством. Київ: КНЕУ, 2019. 526 с.
18. Іванілов О.С. Економіка підприємства: підручник. Київ: Центр учбової літератури, 2020. 728 с.
19. Череп А.В. Управління витратами підприємств аграрного сектору. *Агросвіт*. 2022. № 11-12. С. 56-62.
20. Марченко О.В. Прибуток підприємства та фактори його формування. *Економіка та держава*. 2023. № 4. С. 88-93.
21. Коцупатрий М.М. Фінансовий аналіз: навч. посіб. Київ: КНЕУ, 2021. 312 с.
22. Жук В.М. Облік і фінансова звітність в аграрному секторі економіки. Київ: ННЦ ІАЕ, 2020. 480 с.
23. Кірейцев Г.Г. Фінансовий менеджмент: навч. посіб. Київ: ЦУЛ, 2021. 496 с.
24. Єпіфанов А.О. Управління фінансовими ресурсами підприємства. Суми: Університетська книга, 2020. 320 с.
25. Гринчуцький В.І. Економіка підприємства: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2020. 304 с.
26. Ковальчук К.Ф. Управління фінансовими результатами підприємства. *Інвестиції: практика та досвід*. 2022. № 15-16. С. 28-34.
27. Партин Г.О. Управлінський облік: навч. посіб. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2021. 376 с.
28. Мних Є.В. Економічний аналіз: підручник. Київ: КНТЕУ, 2020. 630 с.

29. Бойчик І.М. Економіка підприємства: навч. посіб. Київ: Кондор, 2021. 378 с.
30. Давидов Г.М. Облік і аналіз фінансових результатів підприємства. *Економіка АПК*. 2023. № 5. С. 64-71.
31. Гаврилюк О.В. Формування прибутку аграрних підприємств. *Агросвіт*. 2024. № 7. С. 42-48.
32. Кодекс України з процедур банкрутства: Закон України від 18.10.2018 № 2597-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2597-19#Text
33. Податковий кодекс України : Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text
34. Кучеренко Т.Є. Фінансова стійкість та прибутковість підприємства. *Економіка та суспільство*. 2022. № 39. С. 117-123.
35. Гудзь О.Є. Управління фінансовими потоками підприємства. Київ: Аграр Медіа Груп, 2020. 412 с.
36. Калінеску Т.В. Стратегічне управління прибутком підприємства. *Економічний простір*. 2023. № 186. С. 95-101.
37. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати»: наказ Міністерства фінансів України від 31.12.1999 № 318. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text
38. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід»: наказ Міністерства фінансів України від 29.11.1999 № 290. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99#Text
39. Сичевський М.П. Розвиток аграрного сектору економіки України. *Економіка АПК*. 2022. № 1. С. 6-15.
40. Федоренко В.Г. Економіка підприємства: підручник. Київ: Алерта, 2021. 488 с.